

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Första kammaren.

Nr 37.

Onsdagen den 22 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag före sammanträdet början utfärdats till detsamma fortsättande kl. 8 på aftonen.

Herr statsrådet *Petersson* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga skrivelse nr 447, med överlämnande av ett protokollsutdrag rörande nytt avtal mellan Sveriges utsädesförening och allmänna svenska utsädesaktiebolaget.

Justerades protokollen för den 15 innevarande månad.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 226, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:ts angående revision av gällande bestämmelser om valsättet vid val till andra kammaren och landsting;

nr 227, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 104, med förslag till ändrad lydelse av §§ 9, 16, 19 och 21 riksdagsordningen;

nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 130, angående provtaxering under år 1918 för beräkning av kommunal skattskyldighet vid tillämpning av bestämmelserna i vissa förslag till omläggning av det kommunala beskattningsväsendet; samt

nr 229, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av §§ 41, 69, 70 och 76 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet, §§ 8, 67, 68 och 77 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse i stad, § 48 i förordningen den 23 maj 1862 om kommunalstyrelse i Stockholm samt §§ 11 och 50 i förordningen den 21 mars 1862 om landsting.

Herr *Rosén* väckte en motion, nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående driftkostnader under år 1919 för statens domäner.

Denna motion blev på begäran bordlagd.

*Gemensamma
omröstningar.*

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av bankoutsittet i dess memorial nr 44, föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla vad utskottet hemställt eller att riksdagen må medgiva, att förvaltaren av reservförrådet för läroverkens målskjutningsmaterieell, majoren Wilhelm Åman må, utöver honom redan tillkommande pensioner av statstjänster, från och med månaden näst efter den, varunder han fullgjort honom meddelat uppdrag att under år 1918 slutföra honom såsom förvaltare av reservförrådet åliggande göromål m. m., under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av femhundra kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren avslagit såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 93;

Nej — 39;

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 674, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 70 ja och 119 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 163 ja och 158 nej, vadan beslut i frågan har varit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 102, föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må
dels besluta, att 59 stambästar skola vid kustartilleriet uppsättas;
dels medgiva, att redan tillgängliga medel, influtna genom försäljning av en del av för Vaxholms och Karlskrona fästningar vid 1914 års mobilisering anskaffade hästar, jämte medel, som kunna erhållas genom försäljning av återstående som stambästar olämpliga hästar, må användas *dels* till uppsättande av stambästar vid kustartilleriet, *dels* till utvidgning av stallet i Vaxholms fästning, *dels* slutligen till anskaffning av diverse hästpersedlar m. m. för kustartilleriet, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under 1918 få disponera erforderligt belopp;

dels ock i riksstaten för år 1919 uppföra *dels* ett ordinarie reservationsanslag å 5,100 kronor för kustartilleriets hästar, utom furagering, *dels* ett ordinarie förslagsanslag, högst, 21,535 kronor för furagering av kustartilleriets hästar, *dels ock* ett extra förslagsanslag, högst, 37,500 kronor för *lega och furagering av kustartilleriets hästar* röstar

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat

1:o) till *lega och furagering m. m. för hästar vid kustartilleriet* å extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst, 75,000 kronor;

2:o) avslå herr Wrangels förevarande motion.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 54.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsånt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 675, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 65 ja och 123 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 143 ja och 177 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 103 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må *dels* för *anordnande av kaderövningar vid landstormen* å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av 35,000 kronor;

dels ock för samma ändamål å extra stat för år 1919 anvisa likaledes ett förslagsanslag av 35,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat avslå såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 101;

Nej — 33.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 676, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 90 ja och 97 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 191 ja och 130 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 104, föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill avslå såväl herr N. A:son Bergs i Munkfors m. fl. ifrågavarande motion som statsutskottets i anledning av samma motion gjorda hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att för anordnande under år 1919 av en nordisk fredskongress i Sverige på extra stat för samma år under tredje huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst, 3,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 83;

Nej — 48.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 677, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 60 ja och 121 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 143 ja och 169 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 119, föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke bifalles, röstar

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för svenska stadsförbundets verksamhet under sjunde huvudtiteln anvisa såsom förslagsanslag, högst, *dels* å tilläggsstaten för år 1918 4,000 kronor, *dels ock* å extra stat för år 1919 8,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71:

Nej — 61.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 678, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 67 ja och 119 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 138 ja och 180 nej. vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 120, föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herrar Fant samt Åkerlunds och Karlssons i Vätö ovanberörda motioner, i vad desamma skilja sig från propositionen, till understöd åt småbrukskolonien Emaus i Norrtälje på extra stat för år 1919 under sjätte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag, högst, 2,500 kronor, att utgå under de villkor Kungl. Maj:ts bestämmer, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren bifallit de i ämnet av herrar Fant samt Åkerlund och Karlsson i Vätö väckta motionerna.

*Gemensamma
omröstningar.*
(Forts.)

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 52.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 679, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 49 ja och 134 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 129 ja och 186 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 231, i anledning av vissa framställningar angående pensioner och understöd, avsedda att utgå å postverkets pensionsstat;

nr 232, i anledning av väckt motion om tilläggs pension åt förre stationsmästaren Jöns Petter Henriksson Berg;

nr 233, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension; samt

nr 234, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § i lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts nädiga skrivelse nr 447, med överlämnande av ett protokollsutdrag rörande nytt avtal mellan Sveriges utsädesförening och allmänna svenska utsädesaktiebolaget.

Anmälades och bordlades första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 20, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående statsbidrag till kommunernas utgifter för folkskoleväsendet.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition dels under punkt 44 gjorda framställning angående norrländska avdikningsanslaget dels och under punkt 45 framställda förslag beträffande allmänna avdikningsanslaget ävensom fyra i ämnena väckta motioner m. m.

*Norrländska
avdiknings-
anslaget.*

Punkten 1.

Under punkt 44 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till understödande

medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av myrutdikningar och vattenavtappningar inom Norrland och Dalarna, vare sig ändamålet med arbetsföretaget vore uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostländighet för närliggande bygd eller utdikning av redan odlad jord, å extra stat för år 1919 anvisa under benämning »norrländska avdikningsanslaget» ett reservationsanslag av 1,900,000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner nämligen nr 26 i första kammaren, av herr *Hellström*, och nr 22 i andra kammaren, av herr *Lundström* m. fl., vari hemställtts

dels att riksdagen ville medgiva

a) att till alla företag, för vilka anslag ur norrländska avdikningsanslaget beviljats under något av åren 1915, 1916 och 1917, finge utgå ett tilläggsanslag av 25 proc. å den beviljade anslagssumman och

b) att även till företag, för vilka anslag beviljats före år 1915, ett tilläggsanslag av 25 proc. finge utgå å den del av anslaget, som ej lyftats före 1915 års ingång,

dock att intet tilläggsanslag finge utgå till sådant företag, som enligt den fastställda arbetsplanen bort vara färdigt före 1915 års ingång och ej heller till sådant företag, som före 1917 års utgång blivit avslutat och avsynat,

och dels att riksdagen för tillgodoseende av de ifrågavarande tilläggsanslagen ville för år 1919 utöka det norrländska avdikningsanslaget med ett belopp av 1,262.000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att av den för år 1918 disponibla delen av avdikningsanslaget förskottera till betalning under det nämnda året förfallande del av tilläggsanslaget.

Utskottet hade i nu föredragna punkt på grund av anförda omständigheter hemställt, att riksdagen måtte

dels med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av myrutdikningar och vattenavtappningar inom Norrland och Dalarna, vare sig ändamålet med arbetsföretaget vore uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostländighet för närliggande bygd eller utdikning av redan odlad jord, å extra stat för år 1919 anvisa under benämning »norrländska avdikningsanslaget» ett reservationsanslag av 1.900,000 kronor,

dels ock i anledning av de i ämnet väckta motioner för beredande i enlighet med av utskottet angivna grunder av tilläggsanslag till vissa företag, till vilka bidrag beviljats från norrländska avdikningsanslaget å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 1.500.000 kronor.

Vid förevarande punkt hade reservation anförts av herr *Lindblad*, greve *Wachtmeister*, *Axel*, och friherre *Silfverschiöld*, vilka yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag men avslag å motionerna.

Norrlandska
avdiknings-
anslaget.
(Forts.)

Greve W a c h t m e i s t e r, A x e l: Herr greve och talman! Reservationen avser andra momentet av denna punkt, i vilken utskottet hemställer, att utöver av Kungl. Maj:t begärda 1,900,000 kronor riksdagen ville anslå 1 1/2 miljon, alltså en högst betydande summa, att användas retroaktivt ej mindre än tre år bakåt i tiden för att höja anslag, som redan äro beviljade. Ja, är det så, att kammaren anser, att statens finanser verkligen äro så goda, att vi kunna ha råd att anslå så högst betydande extra poster, så må det vara hänt. Utskottet och motionärerna ha anfört skäl därför, men vi ha både utom och inom kammaren gång på gång hört allvarliga varningar, att statsregleringen vid riksdagens slut blir hart när omöjlig att genomföra, och att vi därför varnats från utgifter, som ej äro fullständigt nödvändiga, och jag kan ej medgiva, att denna utgift är nödvändig. Jag kan ej betrakta detta som en kristidsåtgärd, ty dess verkningar komma ej förrän långt framåt i tiden, och för övrigt finnas nog också andra goda skäl för avslag. Det är gott och väl, att motionerna ha varit underkastade lantbruksstyrelsens utredning och att lantbrukstyrelsen tillstyrkt desamma, ja, till och med något högre anslag, men frågan har icke varit föremål för Kungl. Maj:ts jämförande prövning. Vi veta icke, vilka konsekvenser som rättvisligen böra följa, om vi bifalla denna punkt. Odlingslänefonden är till exempel rätt så nära besläktad med detta anslag. Där gå också lånen ut efter den beräknade kostnaden, och där är precis samma förhållande. Där som här hava kostnaderna blivit mycket större. Det beviljades i fjol ett anslag av fyra miljoner till byggande av bostäder med små lägenheter. Samma sak gäller också här, att kostnaden har blivit högst väsentligt mycket större, så att jag tror verkligen att det finnes mycket goda skäl för avslag. Nu säger utskottet och även motionärerna framhålla, att om icke dessa, som ha börjat sina avdikningar, få denna hjälp, så komma företagen kanske att ligga ofullbordade och halvfärdiga, och det vore högeligen att beklaga ur nationalekonomisk synpunkt. Vidare: att produkter, som skulle kunna produceras där, då icke skulle kunna komma folknäringen till godo. Ja, alla, som börjat dessa företag, ha gjort det som en affär och om kostnaderna ha blivit större, så är detta något som dessa företagare dela med andra. Utsikterna till vinst ha också blivit större till följd av ökat pris på spannmål, och så komma de även i åtnjutande av högst betydande odlingsbidrag, som denna riksdag har beviljat. Jag tror som sagt, att det är goda skäl för avslag, och vår statsfinansiella ställning är ej sådan, att den tillåter några extravaganser. Jag ber således att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag och avslag å motionerna.

Herr H e l l s t r ö m: Den förste ärade talaren har yrkat avslag å jordbruksutskottets framställning, huvudsakligen på grund av att han anser, att riksdagen ej har råd att på det sättet lämna några tilläggsanslag till ett förut beviljat anslag. Jag skulle emellertid gentemot detta vilja säga, att riksdagen bör under alla omständigheter ha råd att hålla ett avgivet löfte. Riksdagen har beträffande

det här avdikningsanslaget lovat vederbörande, eller ställt i utsikt, att de skulle få halva kostnaderna ersatta av statsmedel, sådana kostnaderna ha blivit beräknade av statens lantbruksingenjörer. Nu är förhållandet det, att ett mycket stort antal av dessa företag ha fått sina kostnadsförslag uppgjorda redan långt före den nuvarande kristidens början. Allesamman känna vi till, vilka ändringar i prisläget som ha inträffat under den här tiden, och resultatet därav har blivit, att om ej riksdagen beviljar detta tilläggsanslag, så komma ej de personer, som ha gått in i dessa utdikningsföretag, att få mer än en obetydlig del av den kostnad, som faktiskt föreligger, ersatt. Nu har ju denna kostnadsberäkning blivit uppgjord av statens organ, nämligen lantbruksingenjörerna, och sedan har den blivit prövad av lantbruksstyrelsen. Innan jag väckte den motion varom nu är fråga, var jag uppe i lantbruksstyrelsen för att höra, om den ej ville göra framställning hos Kungl. Maj:t, så att man kunde få frågan fram på den vägen. Men jag var ute för sent. Det ansågs ej, att man skulle kunna göra någon framställning till innevarande riksdag. Jag vände mig då till samtliga lantbruksingenjörer i de norrländska länen, och de voro allesamman ense med mig om, att, om ej ett dylikt anslag skulle komma att bifallas, skulle det bli ofantligt stora svårigheter för deltagarna i odlingsföretagen att kunna avsluta dessa. På grund därav rådgjorde jag med dem om, huru man lämpligen skulle lägga saken. Och sedan jag även rådgjort med vederbörande byråchef i lantbruksstyrelsen, väckte jag denna motion med anhållan, att den skulle underställas lantbruksstyrelsens prövning, då jag naturligtvis ej vid dessa konferenser kunnat vara säker på att ha fått det förslag, som kunde vara det lämpligaste. Nu har lantbruksstyrelsen prövat den föreliggande motionen och föreslagit vissa ändringar. Styrelsen har förklarat, att den under det sista året har gjort upp dessa förslag på ett sådant sätt, att vederbörande deltagare uti företagen ej komme att få hälften av den kostnad, som har blivit beräknad, utan betydligt mindre, och styrelsen har ansett att det tilläggsanslag av 25 %, som av mig föreslagits i motionen, vore ganska lämpligt. Jag anser sålunda, att den här frågan har blivit föremål för en mycket sakkunnig och grundlig utredning. Jag vågar till och med påstå det, att om frågan hade blivit förelagd riksdagen från Kungl. Maj:t, så skulle den ej ha blivit underkastad en grundligare utredning, än vad som redan kommit densamma till del. Då riksdagen på det sättet har lämnat deltagarna i vissa företag löfte, att de skulle få kostnaderna ersatta till hälften, och dessa företagare icke ha någon möjlighet att själva utöva något inflytande på kostnadsberäkningarna, utan dessa kostnadsberäkningar uppgöras av statens egna organ, så tycker jag, att staten under alla omständigheter måste anse sig ha råd att infria detta löfte. Jag ber att i detta sammanhang få erinra om, att vi för några dagar sedan, strax före pingstlovet, fingo mottaga en kungl. proposition, i vilken det hemställdes, att det skulle anvisas ett belopp av fem miljoner kronor, därav 1,500.000 kronor på tilläggsstat för 1918, för att bereda tilläggsanslag åt vägbyggnadsföretag. Dessa

Norrländska,
avdiknings-
anslaget.
(Forts.)

utgå efter betydligt gynnsammare grunder än de i frågavarande, och den tilläggsprocent, som där är beräknad, har också av Kungl. Maj:t blivit föreslagen att utgå efter mycket gynnsammare grunder. Det är nämligen där föreslaget, att tilläggsanslaget skall beräknas utgöra lika stor del av den ökade kostnaden, som det ursprungligen beviljade statsbidraget har utgjort av den ursprungligen beräknade kostnaden. Om man skulle tänka sig, att man skulle tillämpa en dylik grundsats på det nu föreliggande problemet, så skulle det komma att ej stanna vid 25 % utan bli betydligt högre. Jag tror, att i många fall kan man säga, att arbetskostnaden nu är dubbelt så hög som den var då kostnadsförslaget uppgjordes. Tänker man sig då, att man har ett odlingsföretag, som har beräknats komma att kosta 10.000 kronor, så skulle det — åtminstone i många sådana företag — komma att draga en kostnad av 20.000 kronor, och i stället för beviljade 5.000 kronor, skulle då detta företag, om man tillämpade samma grundsats, som jag nyss nämnde beträffande väganläggningar, ha fått ett fördubblat anslag, sålunda en förhöjning av 100 %, medan här nu endast föreslagits en förhöjning av 25 %. Och jag kan meddela, att den enda invändning, som från lantbruksingenjörernas sida framställdes mot mitt förslag, var, att tilläggsprocenten var alldeles för lågt beräknad, så att det ändå skulle komma att bli förenat med svårigheter att utföra företagen, även om de skulle få denna tilläggsprocent. Nu har greve Wachtmeister sagt, att de företag, som det här gäller, och till vilka anslag beviljats ur det norrländska avdikningsanslaget, ej kunna anses vara sådana kristidsföretag, som äro av betydelse för produktionen. Men under alla omständigheter torde de få anses vara mer kristidsföretag än sådana företag, som gälla väganläggningar, ty dessa skulle möjligen kunna uppskjutas. Däremot anser jag mycket stora olägenheter vara att vänta, särskilt för de norra delarna av landet, om dessa planerade företag nu icke skulle få komma till utförande därför att riksdagen ej beviljar det ifrågasatta tilläggsanslaget. Jag ber att i det avseendet få erinra om, huru ställningen är däruppe i Norrland, där det här anslaget nu utgår. De norrländska hushållningssällskapen ha under de sista årtiondena utvecklat en mycket energisk verksamhet för att införa rationellare metoder både i jordbruket i allmänhet och särskilt i fråga om kreatursskötseln. Nu har det norrländska jordbruket, åtminstone i de tre översta norrländska länen, ganska länge varit baserat på avkastningen av de naturliga ängsmarkerna. Under de sista årtiondena ha hushållningssällskapen genom sina tjänstemän försökt att förmå befolkningen att frångå detta extensiva jordbruk och denna extensiva boskapsskötsel och förmå dem att i stället basera boskapens utfodring på foder, som erhålles från den odlade jorden, och det rådet har också befolkningen följt där uppe med det resultatet, att odlingen av särskilt korn har blivit ganska inskränkt. Det har varit särskilt vid lantmannakurserna, som det predikats emot den ensidiga kornodling, som har förekommit där uppe. Nu under dessa kristidsförhållanden ha sällskapen fått skicka ut sina jordbrukskonsulenter igen med ett annat prediko-

program. Nu gäller det ej längre att säga, att det skall odlas foder på den odlade jorden, åtminstone ej på den fasta marken, utan nu gäller att tillse, att man inskränker foderodlingen till det minsta möjliga, och i stället odlar korn och potatis i så stor utsträckning som möjligt. Men vi veta allensamman, att kreatursskötseln för hela Norrland är av så ofantligt stor betydelse, att man ej kan inskränka densamma alltför mycket utan att det skulle bli förenat med ganska stora praktiska olägenheter. Och skall man sålunda ha möjlighet att få ökade korn- och potatisskördar i Norrland, så måste man kunna visa befolkningen någon möjlighet att ersätta den foder-skörd, som man ej kan få från den fasta marken, och denna skörd kunna vi få från den genom detta anslag ur det norrländska avdikiningsanslaget vunna marken. Den lämpar sig ej för korn- eller potatisproduktion. Därtill är den alltför frostländig. Men däremot lämpar den sig synnerligen väl för foderproduktion. Nu går arbetet där uppe i den riktningen, att man icke söker förmå befolkningen att inskränka korn- och potatisodlingen utan tvärtom utvidga den och vidare ägna en större uppmärksamhet åt foderproduktionen på dessa marker. En hel del av dessa företag lämna sig synnerligen väl för detta ändamål. Om riksdagen icke lämnar detta anslag, är det mycket sannolikt, att de jämförelsevis fattiga och små jordbrukarna, som slutit sig tillsammans om dessa i förhållande till deras ekonomiska bärkraft stora företag icke kunna avsluta dem. En del av dessa företag ha fortskridit så långt, att det icke återstår mycket, för att de skola bliva färdiga och den utdikade jorden skall kunna tagas i anspråk för det avsedda ändamålet. Det är därför man måste säga sig, att ett beviljande av det ifrågasatta tillägget är av alldeles direkt betydelse såsom en kristidsåtgärd och en kristidsåtgärd, som är av stor betydelse för Norrland. Då riksdagen på andra områden lämnat stora anslag för dylika åtgärder, skulle det te sig ganska egendomligt, om riksdagen skulle säga nej till en åtgärd, som i synnerhet är ägnad att gagna jordbruket i de övre delarna av landet, och sedan kanske bifalla en del framställningar, som icke äro av någon större betydelse för dessa trakter, men av stor betydelse för de södra delarna av landet.

Det har ofta framhållits, att man skall spara, därför att den statsfinansiella ställningen är sådan som den är, och då jag har svarat, att man icke skall spara på detta håll, har jag fått till replik: nå, var skall man då börja spara? Jag vill icke giva någon anvisning, var man skall börja spara, och jag vill endast försvara det föreliggande förslaget genom att säga, att de, som nu äro så angelägna att spara, ha till äventyrs något område, varpå de kunna inrikta sin sparsamhet som kanske då icke skulle se så illa ut, som när den riktar sig mot detta område. Jag ber att få erinra att vi ha en kungl. proposition om anvisande av anslag till en lånefond på nio miljoner för täckdikning. Ifrån denna fond skola jordbrukarna, oavsett jordbrukets storlek, kunna få räntefria lån under sju års tid. Räknar man med 5 procentens ränta, blir det ungefär $\frac{1}{4}$ av fonden, som kommer att givas såsom direkt present till vederbörande jord-

Norrländska
avdömnings-
anslaget.
(Forts.)

brukare. Jag vill inte uttala mig mot, att den fonden beviljas. Tvärtom har jag vid den förberedande behandlingen av frågan inom utskottet varit mycket ivrig för, att riksdagen skulle bevilja även denna möjlighet för en god utveckling av jordbruket, ty jag tror att den skulle bliva av stor betydelse för jordbrukets utveckling här i landet. Men jag kan icke se annat än, att det nog skulle te sig litet egendomligt, om första kammaren, som dock har många representanter för det större jordbruket, utan att reagera mot det anslag, som kanske kommer att lämnas för det större jordbruket, nu skulle avslå det anslag, som här ifrågasatts för det mindre jordbruket. Nu har ingen vid den förberedande behandlingen opponerat sig mot fonden, och jag hoppas, att ingen i kammaren kommer att av vad jag här yttrat taga sig anledning att säga, att jag har uppträtt mot den här ifrågasatta dräneringsfonden. Men jag tror, att det skulle synas egendomligt, särskilt uppe i Norrland, om det skulle kunna sägas det, att när det gällde anvisande av miljoner kronor för dränering av mark för det större jordbruket, för att dess representanter skulle kunna täckdika sin jord, då var det ingen opposition, men när det gällde ett anslag till det mindre jordbruket i Norrland, som har mycket stort behov av att få ett litet tilläggsanslag för att genomföra ett arbete, som bleve av betydelse för folknärningen däruppe, då var första kammaren färdig att avslå framställningen. Jag tror, att det är synnerligen goda skäl för, att den massmotion, som nu föreligger ifrån både första och andra kammarens norrlandsbänkar och som nästan alla norrlänningar bland riksdagsmännen skrivit under, bör bifallas, varför jag vågar med ganska stor förhoppning om framgång anhålla att få yrka bifall till jordbruksutskottets förslag.

Greve Lagerbjelke: Herr greve och talman! Jag måste medgiva, att motiveringen till utskottets förevarande utlåtande visar ett, enligt min uppfattning, stort framsteg. Däri beaktas verkligen den statsfinansiella sidan av saken, ehuru utskottet förklarar sig anse, att de statsfinansiella synpunkterna icke här få vara avgörande. För mig äro de däremot detta. Jag vill icke trötta kammaren med många siffror om vår statsfinansiella ställning. Det må för dagen vara nog att erinra om, att i motiveringen till en på riksdagens bord liggande kungl. proposition angående förhöjda provisoriska tilläggsavgifter vid statens järnvägar uppskattas, även om de nya, mycket höjda taxorna komma att tillämpas från och med någon dag under nästa juni månad, driftförlusten under året på statens järnvägar till ungefär 30 miljoner kronor. Härtill kommer, att den i staten beräknade avkastningen för året av statens järnvägar, 21 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor, icke är att påräkna. Sålunda är det i runt tal 51 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor, som erfordras i år för att budgetmässigt täcka förlusten å statens järnvägar. Med sådana siffror för ögonen måste man ställa sig betänksam mot alla stora nya anslag, och särskilt när det gäller ett nytt anslag varom framställning gjorts av enskilda motionärer. För övrigt är jag över-

tygad, att om detta anslag varit så oundgängligen nödigt, som den siste talaren velat framhålla, hade anslaget kommit till synes i den kungl. propositionen. Det har det icke gjort. Jag får beklaga, att icke finansministern är här närvarande; jag skulle nu hellre velat se honom än jordbruksministern på statsrådsbänken och skulle i så fall ställt till honom den direkta frågan, om han anser, att den finansiella ställningen är sådan, att detta anslag ur budgetsynpunkt kan beviljas. Herr greve och talman, jag ber att få hemställa om bifall till den kungl. propositionen och avslag på ifrågasvarande motioner.

*Norrländska
avdiknings-
anslaget.
(Forts.)*

Friherre Hermelin: Herr greve och talman, mina herrar! Då jag tillhör utskottets majoritet, som föreslagit bifall till motionerna, må det tillåtas mig att säga några få ord.

Anledningen, varför jag varit med tillstyrka motionen, har varit främst den synpunkten, att jag velat, att det ena goda icke skulle slå ihjäl det andra goda. Vi ha här helt nyligen fattat beslut om det stora odlingsanslaget, som jag och många med mig nog tänkte att det skulle bli gagnande, synnerligast för Norrland. Detta anslag ur odlingslänefonden utgår ju på synnerligen liberala, goda villkor. Skulle det nu bli förhållandet, att riksdagen icke går med motionärerna, blir antagligen resultatet, att arbetskraften går ifrån dessa äldre myrutdikningar och vattenavtappingar till den nya odlingen. Jag tror, att arbetskraften gör bättre nytta, om den i första hand stannar kvar och fortsätter med det arbete, som redan är igångsatt. Jag är ock övertygad, att även reservanterna instämma i det uttalande, som föreligger i utskottsbetänkandet, att dessa utdikningar och vattenavtappingar utgöra ett av de viktigaste leden i statsmakternas strävan att främja nyodlingsarbetet i vårt land, inte minst vad Norrland beträffar. Nu måste det betecknas ledsamt, att dessa många anslag, som kommit fram under kristiden för att främja produktionen, icke kunnat i ett sammanhang få behandlas av riksdagen utan ha kommit, alltefter som de kungl. propositionerna legat färdiga. Annars skulle det här kunna hava varit ett fall, där man kunnat göra en sammanjämkning av odlingsanslagen och vattenavtappingsanslagen; men jag är dock övertygad, att om ock riksdagen går med på att bifalla utskottets förslag, kommer en hel del av de utgifter, som eljest skulle drabba odlingsanslaget, att kompenseras genom, på sätt motionärerna föreslagit, även att man vid tillämpning av avdikningsanslagen får taga hänsyn till de ökade utgiftskostnaderna.

Nu har greve Lagerbjelke sett saken ur rent statsfinansiell synpunkt och tillika ansett, att den omständigheten, att den icke framkommit propositionsvägen från Kungl. Maj:t, utan endast genom enskilda motioner skulle vara tillräckligt skäl för att avslå detta anslag. Men vi hörde en föregående talare nämna, att denna utredning angående de ökade kostnaderna icke hade i tid blivit slutförd i lantbruksstyrelsen och att frågan därför icke

Norrländska
utdiknings-
anslaget.
(Forts.)

kunnat bliva föremål för Kungl. Mj:ts proposition, men denna utredning har nu utskottet i vederbörlig ordning låtit komma till stånd, och det föreligger verkligen en synnerligen välgående utredning just från lantbruksstyrelsens sida, som till och med visat att man bör gå längre än motionärerna, d. v. s. styrelsen föreslår ett avrundat belopp av 1,500,000 kronor, under det motionärerna stannat något under. Jag tror för övrigt, såsom förut sagts, att det är alldeles nödvändigt, att vi giva Norrland det tilläggsanslag, som det oundgängligen behöver för fullföljande av sina myrutdikningar och vattenavtappningar, så att icke den tillgängliga arbetskraften kastas in på andra odlingsföretag. Det är naturligtvis det viktigaste, att man fullföljer det, som redan är börjat. Jag har för övrigt i samma syfte väckt en motion beträffande dräneringsfonden, där villkoren för medlens erhållande skulle vara så fördelaktiga, att fara föreligger för att de ordinarie arbeten, som lantbruksingenjörerna nu ha om händer, skulle komma i ett stillastående, varför i motionen yrkats, att riksdagen ville besluta anvisa medel, för att lantbruksingenjörerna måtte bliva i tillfälle att fullfölja redan igångsatta arbeten. Jag ber därför herr greve och talman, att få anhålla om bifall till utskottets hemställan i sin helhet.

Friherre Silfverschiöld: Herr greve och talman, mina herrar! Jag vill giva den föregående ärade talaren alldeles rätt i, att det hade varit bra, om vi fått alla anslagen till prövning på en gång, ty då är jag övertygad, att kammaren skulle blivit ganska tveksam om att gå med på utskottets förslag. Jag vill nämna att blott på jordbruksutskottets bord ligga anslagskrav för kristiden, som gå på hundratals miljoner kronor. Det är av rent statsfinansiella skäl som jag icke kan vara med om föreliggande förslag. Man måste väl i dessa tider se till, hur det ser ut i statskassan, och tänka på, vilka räntor staten får betala för att få in nya medel.

Härefter skulle jag vilja tillägga ett par anmärkningar. Jag vill då understryka vad som här framhölls av greve Lagerbjelke, att denna framställning, som gjorts av utskottet efter hemställan av enskild motionär, icke kommit från några ortmyndigheter, såsom man måhända kunnat vänta sig. Vidare vill jag betona, att detta ökade anslag till utdikning i praktiken har ganska litet att göra med frågan om ökad tillgång på födoämnen under den kristid, vi nu genomleva. Vi skola nämligen komma ihåg, att mycket av dessa penningar, som lämnats Norrland för utdikning, har använts till utdikning av mossar och skogar, och där få vi säkert icke vänta oss den avkastning, vi vid odlingsanslagets beviljande nyligen tänkte oss. Än ytterligare vill jag framhålla, att, om jag läst förslaget rätt, skulle många av dessa företag, som redan äro färdiga, men för vilka den sista utbetalningen icke lyftats, dock få räkna sig till godo detta ökade anslag. Jag kan också tillägga, att då dessa kostnadsförslag för dikningsföretagen upp-

göras, tager man i allmänhet till ganska bra. Det känner jag till av egen erfarenhet, åtminstone beträffande förhållandena nedåt landet.

Här framhölls av en talare på Norrlandsbänken, herr Hellström, att riksdagen väl borde ha råd att hålla sina löften. Härpå vill jag svara, att riksdagen har icke i vidare mån avgivit något löfte i denna sak än att författningen säger, att halva kostnaden erhålles av statsmedel. Något löfte om att, därest dyrare tider komma att inträda, detta statens bidrag skulle ökas, har varken riksdagen i sin skrivelse eller författningsbestämmelserna i övrigt låtit komma till synes.

Jag skall nu icke upptaga tiden längre med en del andra anmärkningar jag antecknat. Jag skulle dock önska, att norrlandsrepresentanterna något mera intresserade sig för vår budget än ensidigt för sitt Norrland, och det vore önskligt, om invånarna där uppe mera bleve undervisade i de statsekonomiska frågorna, ty då skulle måhända Norrlands innebyggare mera respektera reservanternas åsikt beträffande detta förslag.

Jag ber för min del, herr greve och talman, att få yrka avslag å utskottets utlåtande i sista punkten och således hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Holmquist: Herr greve och talman! Jag skall icke neka till, att det verkligen ibland kännes som en ganska hård lott att sitta i riksdagens jordbruksutskott. Vi söka där efter bästa förmåga och efter måttet av våra — jag tänker nu närmast på mina egna — svaga krafter att utreda förslagen till båtнад för jordbruket och dess förhållanden. När vi nu efter fackmäns hörande och övervägande av andra omständigheter kommit till ett resultat, som framlägges på kamrarnas bord, så mötas vi med den förklaringen: kanske är förslaget i och för sig alldeles utmärkt bra, men vår budget tål icke vid detsamma. Och när man då skall taga reda på, vad den svenska budgeten egentligen tål, få vi till livs en del siffror, utan tvivel grundade på djup finansiell sakkunskap men vilka, då det gäller att bedöma de olika anslagens ställning till budgeten, betyda bra litet. Det är möjligt, att denna egendomliga situation beror på viss enligt våra grundlagar gällande komplicerad procedur vid sådana finansiella spörsmålslarläggande; men det får jag verkligen säga, för att nu blott taga ett exempel, att när friherre Silfverschiöld framkastade, att man borde anordna någon slags enklare »budgetsundervisning», tror jag det skulle båta bra litet för att få någon rätsida i hithörande frågor.

För dem av kammarens ledamöter — och jag förmodar, att de äro ganska många — som varit i tillfälle att genomläsa redogörelsen för den realbehandling, vilken föreligger i denna av motionärerna väckta fråga inom lantbruksstyrelsen, för dem måste det stå ganska klart, att ur lantbrukets synpunkt och ur vanlig rättvisas synpunkt är denna motion bergstark. Det är utom all fråga så, att staten har genom bestämmelser rörande dessa till enskilda utgående anslag

Norrlandska
avdäknings-
anslaget.
(Forts.)

bestämt, att en viss del skall staten taga på sin lott. Sedan inträffa fullkomligt oanade förhållanden med hänsyn till arbetskraftens dyrtid, och då säger motionären: kan det vara rimligt att med hänsyn till dessa alldeles förändrade förhållanden, staten ställer sig fullkomligt intresselös i denna sak gentemot dessa vattenavdikningar, som under en bestämd förutsättning om viss hjälp från statens sida tagit sin början? Om den frågan kan det väl knappast bli någon debatt. Nog är det väl naturligt, att ur vanlig *rättvisesynpunkt* dessa företag borde få sitt intresse tillgodosett.

Men här är icke fråga om att på något sätt giva dessa ekonomiska intressen en särskild rangplats. Det är alls icke meningen att med hänsyn till kristidsförhållandena så öka på statens skyldighet att dessa intressen hålles skadeslösa med hänsyn till den inträffade kostnadsökningen i hela dess vidd. Långt därifrån. Här är icke fråga om mera än att tilldela företagen högst 25 % i. jag skulle vilja kalla det, icke dyrtidstillägg utan såsom tillägg för på naturligt sätt uppkomna ökade kostnader, som under en lång följd av år komma att fortsätta. Jag kan icke se annat än att det är fullkomligt sant vad utskottet här säger, att bestämda »farhågor uttalats därför att redan beslutade företag, med hänsyn till svårigheten att inom ramen av de fastställda kostnadsberäkningarna fullborda företagen, skulle komma att nedläggas eller eventuellt uppskjutas till en oviss framtid». Här stå vi inför en *annan* finansiell fråga av ganska betydande räckvidd. Kan det vara *ekonomiskt* lämpligt, att de medel, som enskilda tillskjutit och även staten genom sina anslag släppt till för dessa företag få rinna ut i sanden, så att man icke får någon valuta för dem?

Greve Wachtmeister yttrade, att det finns så »*goda skäl*» för avslag på den väckta motionen. Jag får verkligen säga, att jag icke kan finna ett enda sådant skäl i hans anförande. Om han sagt, att han på det djupaste beklagade, att dessa medel på grund av finansiella synpunkter icke kunde utgå, då hade jag förstått honom. Men var alla de »*goda skälen*» för avslag skulle finnas, är för mig fortfarande en fullkomlig hemlighet.

Jag tror, som sagt, att jordbruksutskottet gjort allt i denna fråga för att utreda densamma. Och vidare har utskottet — det är förmodligen en hommage åt friherre Silfverschiöld och greve Wachtmeister — förklarat, att utskottet icke förbiser, att invändningar ur finansiell synpunkt kunna göras. Inom utskottet får jag säga, hade båda dessa herrar, som öppet fält att framkomma och ge den »*undervisning*», varom friherre Silfverschiöld talade, men de kunde icke framlägga någon som helst plattform för fotande av övertygelsen, att *detta* anslag borde på grund av finansiella skäl av riksdagen avslås.

I vad utskottet beträffande den finansiella synpunkten yttrar ligger naturligtvis, mina herrar, något annat. Däri ligger, att utskottet anser, att även om finansiella skäl — och sådana föreligga utan tvivel — skulle tala för all möjlig sparsamhet med statens medel, så ansåg utskottet, att sådana finansiella skäl dock icke

borde här tala gent emot de rent reella, klara skäl och mot den oerhörda nytta, ett tilläggsanslag *av denna art* skulle göra, då det gäller avdikning av marker i Norrland och Dalarna. Det är de enkla skäl, som förestavat den uppfattning, jag hyst, då jag för min del förenat mig med utskottets majoritet; och jag ber på dessa skäl att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr vice talmannen: Herr greve och talman! Det är ett gammalt ordspråk, som säger, att »aptiten kommer, medan man äter», och detta ordspråk kan med rätta tillämpas såväl på detta anslag som kanske fastmera på anslaget under följande punkt, eller det allmänna avdikningsanslaget.

Det är icke många år sedan anslaget, varom nu är fråga, utgick i ganska små proportioner och beviljades blott till sådana avdikningar, som avsågo jord, som icke med fördel kunde odlas. Inom kort ändrades emellertid villkoren därhän, att anslaget fick utgå även till avdikning av jord, som kunde odlas, och slutligen efter några års förlopp tillfogades villkoret, att anslaget fick utgå jämväl för sådan jord, som redan förut var odlad. Det är således betydande fördelar, som under de senare åren vunnits i fråga om möjligheten att få del av detta anslag.

När det sista tillägget gjordes, nämligen att anslaget skulle få utgå till dikning av redan förut odlad jord, opponerade jag mig förväges däremot. Jag har därför nu ej någon anledning att göra annat yrkande än bifall till Kungl. Maj:ts förslag om beviljande av 1,900,000 kronor. Men däremot synes det mig, att man går för långt, om man bifaller motionärernas eller utskottets förslag om anvisande av ytterligare 1,262,000 eller 1,500,000 kronor till understöd åt sådana företag, vilkas plan uppgjorts under de tre åren 1915, 1916 och 1917 och som delvis eller i sin helhet redan blivit utförda, låt vara med högre kostnader än planen upptagit. Jag vill visst lika gärna som motionärerna understödja jordbrukarna i Norrland, men jag vill icke göra det på detta sätt. Den allra största delen av de avdikningar, det här gäller, utgöres av små företag, i vilka jordägaren och hans närmaste nedlägga ganska mycket ja kanske hela arbetet på utförandet. Om han då icke förtjänar exempelvis 15 kronor per dag eller den dagspenning, som i planen beräknats, får han nöja sig med mindre, helst staten vid uppgörandet av kontrakten fritagit sig från alla efterräkningar i detta avseende.

Jag tror mig också i likhet med friherre Silfverschiöld kunna påstå, att kostnadsberäkningarna i dessa planer i allmänhet äro ganska rundligt tilltagna.

För min del kan jag således icke vara med om att bifalla motionärernas eller utskottets förslag, utan ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Herr Lindblad, Ernst: Herr talman! Detta anslag utgick under år 1913 med 1,100,000 kronor; under vardera av åren 1914, 1915 och 1916 med 1½ miljon kronor och under 1917 med 1,900,000

Norrländska
avdämnings-
anslaget.
(Forts.)

För vardera av åren 1918 och 1919 är det avsett att utgå med sistnämnda belopp enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Förutom vad herr vice talmannen här erinrade beträffande utvidgningen varigenom vederbörande kunnat draga nytta av detta anslag har dessutom under de senare åren stadgats den bestämmelsen i fråga om kostnadsförslagen, att den, som tillgodonjuter anslag icke är skyldig att till statsverket göra återbäring av medel, därest företaget kan utföras för billigare kostnad än som beräknat är. Det är en ganska avsevärd förmån, som inneslutes i den bestämmelsen, och stadgandet skiljer sig i denna del från de anslag, som beviljas till omläggning av allmänna vägar, borttagande av backar o. d. I fråga om sistnämnda anslag är man nämligen skyldig att där företagen kunna billigare utföras, redovisa kostnaderna och till kronan återbära det belopp, varmed kostnaden understiger det beviljade anslaget.

Nu är det ju påtagligt att förevarande anslag, där intressenterna få hälften gratis och själva få tillskjuta allenast den andra hälften, medför, såsom också herr vice talmannen anförde, en ganska påtaglig förmån därutinnan, att vederbörande kunna utföra en stor del av arbetet själva, och då är det icke så betänkligt, om de under hårda tider verkligen skulle så att säga få arbeta med halv maskin, eller i någon mån icke få den fulla ersättningen för alla nedlagda dagsverken för egen räkning eller för vid företaget använda dragare. Jag kan därför icke i dessa förhållanden se någon så stor eller oberättigad risk, som talaren på Norrbottensbanken påstod vara för handen. Han ville i de givna bestämmelserna se ett av riksdagen bestämt uttalat löfte att ovillkorligen fylla detta av honom ifrågasatta tillskott. Men något sådant löfte föreligger enligt mitt förmenande icke från riksdagens sida, utan jag jämställer detta nu föreliggande anslag med de anslag, riksdagen beviljat för egnahemslån och för odlingslån. Där har riksdagen utfäst sig att betala en viss proportion, som är på förhand angiven, av den beräknade kostnaden för företaget, men alla dessa egnahemsbyggare och odlingsföretagare, som hittills hållit på med dessa arbeten, ha själva fått svida för den kostnad dragare byggen och odlingsarbeten kunnat överstiga den beräknade kostnaden. Där kommer således staten, såvitt jag har mig bekant, varken att bidraga med ökade egnahemslån eller odlingslån.

Men vilka konsekvenser upprullar man icke här, om man skulle slå in på den nu ifrågasatta vägen? Man gör detta, därför att det nu är krisår, men vad har detta med kristiden att göra? Icke inträder någon överhängande fara, om man skulle medgiva anstånd med arbetets avslutande. Företagen få då ligga stilla, ligga nere, under det att arbetslönerna äro som högst uppdrivna. Icke innebär det någon olägenhet. Icke medföra heller dessa odlingsföretag någon som helst förbättring i avseende å vår disponibla livsmedelskvantitet. Det finns ingen möjlighet att påvisa sådant.

Herr Hellström yttrade nu många vackra ord härom och gjorde gällande, att nu skulle man få lov att lägga om produktionen i Norrland från foder- till sädesproduktion. Men en sådan omläggning är i första rummet beroende på vilka gödningsämnen man kan skaffa,

och på sådana råder det ju betänklig brist. Förrän den bristen blivit hävd, tror jag icke, det är värt att tala om någon forcerad odling varken i Norrland eller annorstädes i landet, utan man måste nog marschera vackert fram och se till, att det ena bär upp det andra.

*Norrländska
avdiknings-
anslaget.
(Forts.)*

Vidare bör man också taga hänsyn till de övriga anslag, som årets riksdag beviljat, då den anvisat 14 miljoner kronor till nyodlingshjälp. Vidare har man att vänta en dräneringsfond på nära 9 miljoner, som ännu icke är beslutad men varom dock förslag ligger på riksdagens bord. Nu ville talaren på Norrbottensbanken framhålla, att dessa anslag vore något, som man icke opponerade sig emot, och att man skulle kunna vänta sig åtskilligt klander från Norrland mot denna kammare, därför att den, såsom han menade, kan vara med om anslag, när det gäller de stora jordbrukarna, som därav skulle draga nytta, men icke är med om ett anslag då det gäller de mindre jordbrukarna. Dessa ord voro knappast riktigt sanna. Ty här restes ett betydande motstånd just mot Kungl. Maj:ts förslag angående nyodlingsanslaget, ett motstånd som inriktades på att man ville förenkla hela denna apparat och moderera odlingsföretagen samt ställa dem på en sundare basis. Man vet också, att man gick ganska långt i sina försök i denna riktning, men därför att man icke ville ha några konstitutionella konflikter mellan kamrarna, så medgav man gemensam votering i fråga om odlingsnämnderna. Hade denna votering gått så som denna kammare tänkte sig, då hade icke dessa 14 miljoner kronor i sin helhet blivit använda för ändamålet. Min övertygelse är för övrigt i denna stund, att de icke ens nu kunna användas till fullo.

Förevarande anslag åter kommer, om det beviljas, helt säkert att tagas i anspråk till sista öret, och då vore det väl märkvärdigt, om förslaget nu skulle vinna framgång. Kungl. Maj:t har föreslagit ett belopp; sedan kommer motionären och föreslår ett tilläggsanslag på 1,262,000 kronor. Utskottet begärde av lantbruksstyrelsen en utredning om dess ståndpunkt i frågan, och denna föreslår 1 1/2 milj. kronor, såsom lämpligt belopp. Det vore märkvärdigt, om lantbruksstyrelsen skulle hava denna motionsrätt.

Jag missunnar icke norrlänningarna några behöfliga förmåner, men jag tror, att man bör vara försiktig att medge sådana under dessa svåra tider. Och det vågar jag säga, att, om man anser att statskassan har synnerligen god tillgång för närvarande eller man är beredd på att hålla alla dagspengar vid en onaturlig höjd, och uppdriva dem ännu högre, då bör man bevilja det högre anslaget. Då jag icke har den övertygelsen varken i ena eller andra avseendet, så ber jag få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Greve W a c h t m e i s t e r, A x e l: Herr greve och talman! Herr Holmquist ansåg, att jag icke hade anfört några som helst skäl för min hemställan. Jag erinrar mig dock, att jag anförde åtskilliga skäl, och jag var själv ganska belåten med dem, men det tycktes icke herr Holmquist vara. Det ankommer på kammaren att avgöra

Norrländska
avdiktningss-
anslaget.
(Forts.)

innebörden av mina skäl. Jag skall icke trötta med att återupprepa dem. Jag skall bara framhålla ett skäl, som jag anser vara mycket viktigt, nämligen att frågan icke varit föremål för Kungl. Maj:ts jämförande prövning, och då vore det oförsiktigt av riksdagen att ge sig in på denna sak, när man icke vet vilka mycket stora konsekvenser ett bifall till denna punkt måste medföra.

Det finns många lånefonder och anslag, som utgå efter den beräknade kostnaden och den verkliga kostnaden överstiger i dessa kris-tider alltid det under normala förhållanden uppgjorda kostnadsförslaget. Jag ber, herr talman, få vidhålla mitt yrkande.

Herr Hellström: Det var ett ganska hårt yttrande, som herr Lindblad fällde i sitt sista anförande, då han sade, att de av mig lämnade uppgifterna icke voro sanna. För att bevisa det, anförde han sedan, att jag skulle hava talat om nyodlingsanslaget; men jag ber få fästa uppmärksamheten på, att jag icke vidrörde detta anslag, utan att det var dräneringsfonden, som det var fråga om, och som jag påstod på grund av förhållandenas makt kom särskilt det större jordbruket till godo och i all synnerhet de södra och mellersta delarna av landet, men däremot icke i så hög grad det norrländska småbruket, som däremot skulle hava mycket stor nytta av föreliggande anslag. Jag förmodar, att det var beroende på att herr Lindblad hört miste, som han ansåg sig — kanske på grund av otydlighet från min sida — kunna stämpla mitt uttalande såsom icke överensstämmande med sanningen.

Herr Lindblad sade, att norrlänningarna borde kunna vara nöjda, även om de icke få allt, som de hava begärt, och han nämnde att ett dagsverkspris av 15 kronor vore väl mycket. De finge väl vara nöjda, om de finge hälften därav och sedan släppa till det övriga av eget arbete. Vid de beräkningar, som lantbruksstyrelsen gjort, enligt vilken ett tillägg av 25 % skulle vara erforderligt, har man icke utgått ifrån 15 kronor utan räknat med en dagspenning av 5 kronor 50 öre. Herr Lindblad tyckte icke det skulle göra någonting, ifall några företag nu finge ligga nere, och han anförde såsom stöd för den uppfattningen, att vi för närvarande icke hava tillgång till konstgjorda gödningsämnen. Vad skall det då tjäna till att ställa i ordning dessa utdiktningföretag? Det torde väl icke vara herr Lindblad obekant, att mycket kraftiga åtgärder vidtagas för att med biträde från statens sida verkligen åstadkomma en inhemsk konstgödselmedelsproduktion, och det är väl att hoppas, att dessa ansträngningar skola krönas med framgång, så att, då dessa utdiktningföretag blivit avslutade, möjligheter verkligen finnas att använda dem för produktion.

Herr Silfverschiöld framhöll, att detta tilläggsanslag väl icke kunde vara av så stor betydelse ifrån produktionssynpunkt, då en stor del av den mark, som det här gäller, utgjordes av mossar och skogsmark, som icke kunde tagas i anspråk för egentlig odling; och herr vice talmannen var också inne på samma sak, då han framhöll, hurusom på 80-talet infördes en bestämmelse, att de marker,

som det här gäller, icke skulle få anslag annat än då de icke med fördel kunde odlas, men att riksdagen sedan frångått denna bestämelse.

Just den omständigheten, som herr vice talmannen berört, utgör ett mycket tydligt bevis för att de marker, som det här är fråga om, verkligen lämpa sig såsom underlag för produktion. Det var nämligen så, att riksdagen år 1883, beslöt, att anslag ifrån det dåvarande frostminskningsanslaget icke skulle få utgå till annan än sådan mark, som utan att med fördel kunna odlas var frostländig. Detta resulterade i att lantbruksingenjörerna däruppe finge så gott som ingenting att göra, därför att enligt deras uppfattning nära nog all mark var lämplig till odling och de därför icke kunde lämna det ifrågasatta intyget. På grund därav kom under senare delen av 1880-talet större delen av dessa utdikningsföretag också att ligga alldeles nere. Då var det en representant i riksdagen för Norrbottens län, landshövding Lars Berg, som 1891 väckte motion i den saken och fick riksdagen att frångå den bestämmelsen och bestämma, att anslag skulle utgå oberoende av om marken kunde med fördel odlas eller icke. Jag tycker denna omständighet vara ganska belysande för värdet av den mark vi hava däruppe just ur produktionsynpunkt.

Jag ber få vidhålla mitt yrkande om bifall till jordbruksutskottets förslag.

Herr Lindblad, Ernst: Herr Hellström får nog finna sig i detta hårda omdöme, som av mig fälldes. Ty min övertygelse är, att kammaren icke gärna får en riktig uppfattning, ja icke en sann uppfattning av hithörande förhållanden, om man förtiger och icke vidrör just det största anslaget på 14 miljoner kronor, i fråga om vilket det restes så stark opposition inom denna kammare och därvid ingen åtskillnad gjordes huruvida anslaget gick till det större eller mindre jordbruket. När vidare samme talare uppehöll sig vid frågan om dräneringsfonden, så är ju denna ännu icke beslutad av riksdagen. Även i fråga om denna, vill jag jämväl framhålla, att det är såväl de stora som de små och de senare kanske mest, som därav ha gagn. Ty det är att märka, att de stora jordbrukarna, åtminstone de i mellersta och södra Sverige, ha redan mestadels sin jord täckdikad, och skall det därför nu givas anslag för täckdikning, så blir det i huvudsak de mindre jordbrukarna, som därav komma att draga nytta. Emellertid har mot detta tilltänkta förslag nog ingen opponerat sig i utskottet, och jag förmodar, att riksdagen icke heller kommer att göra det.

Jag tror fortfarande att med avseende å de konsekvenser, man kommer att draga av detta motionärernas förslag, både när det gäller egnahemslån och odlingslån och i allmänhet all verksamhet för statens räkning om ej kostnadsförslagen visa sig hålla, tvärt skall staten tråda emellan. Här bör man noga betänka sig. Jag tror, det vore ytterst beklagligt, därest man på en enskild motionärs framställning skulle gå den väg, som här anvisas.

Norrländska
avdiknings-
anslaget.
(Forts.)

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av de yrkanden, som därunder gjorts, propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera av de båda styckena i förevarande punkt.

I avseende å första stycket hade endast yrkats bifall till utskottets hemställan.

På härefter gjord proposition bifölls denna hemställan.

Rörande sista stycket, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock avslag å såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på avslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår såväl vad jordbruksutskottet hemställt i sista stycket av punkten 1 i sitt utlåtande nr 89 som de i ämnet väckta motionerna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan i denna del.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 45.

Allmänna
avdiknings-
anslaget.

Punkten 2.

Under punkt 45 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av myrutdikningar och vattenavtappningar inom andra delar av riket än Norrland och Dalarna vare sig ändamålet med arbetsföretaget vore uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostländighet för närliggande bygd eller utdikning av redan odlad jord, å extra stat för år 1919 anvisa under benämning »allmänna avdikningsanslaget» ett reservationsanslag av 800,000 kronor, med iakttagande att av samtliga för år 1919 tillgängliga medel högst 150,000 kronor finge utgå till avdikning av sådan mark, vars torrläggning avsåge endast minskning av frostländighet för närliggande bygd.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehafvt två

inom andra kammaren väckta, till jordbruksutskottet hänvisade motioner nämligen

Allmänna
avdiktningss-
anslaget.
(Forts.)

1) nr 81 av herr *Anderson* i Knapasjö m. fl., vari hemställts dels att riksdagen ville medgiva,

a) att till alla företag, för vilka anslag ur allmänna avdiktningssanslaget beviljats under något av åren 1915, 1916 och 1917, finge utgå ett tilläggsanslag av 25 procent å den beviljade anslagssumman, och

b) att även till företag, för vilka anslag beviljats före 1915, ett tilläggsanslag av 25 procent finge utgå å den del av anslaget, som ej lyftats före 1915 års ingång,

dock att intet tilläggsanslag finge utgå till sådant företag, som enligt den fastställda arbetsplanen bort vara färdigt före 1915 års ingång och ej heller till sådant företag, som före 1917 års utgång blivit avslutat och avsynat,

och dels att riksdagen för tillgodoseende av de ifrågavarande tilläggsanslagen ville för år 1919 utöka det allmänna avdiktningssanslaget med ett belopp av 245,910,50 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av den för år 1918 disponibla delen av avdiktningssanslaget förskottera till betalning under det nämnda året förfallande del av tilläggsanslaget,

2) nr 93, av herr *Nilsson* i Landeryd m. fl., vari hemställts

att riksdagen måtte besluta, att bidrag från allmänna avdiktningssanslaget finge, för alla med anslaget avsedda ändamål beträffande förslag, som granskas från och med 1918, utgå med hälften av kostnaden enligt kostnadsförslaget, samt

att riksdagen vid bifall till denna framställning, måtte besluta att öka ifrågavarande anslag för år 1918 till 800,000 och för år 1919 till 1,500,000 kronor.

Utskottet hade i nu ifrågavarande punkt på anförda grunder hemställt, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställningar och med avslag å den av herr *Nilsson* m. fl. väckta motionen *ej mindre* till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av myrutdikningar och vattenavtappningar inom andra delar av riket än Norrland och Dalarna, vare sig ändamålet med arbetsföretaget vore uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostländighet för närliggande bygd eller utdikning av redan odlad jord, å extra stat för år 1919 anvisa under benämning »allmänna avdiktningssanslaget» ett reservationsanslag av 800,000 kronor med iakttagande att av samtliga för år 1919 tillgängliga medel högst 150,000 kronor finge utgå till avdikning av sådan mark, vars torrläggning avsåge endast minskning av frostländighet för närliggande bygd *än även* till förstärkning av nämnda anslag anvisa å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 200,000 kronor,

2) i anledning av den av herr *Anderson* m. fl. i ämnet väckta motionen för beredande i enlighet med av utskottet angivna grunder

Allmänna
avdiktningss-
anslaget.
(Forts.)

av tilläggsanslag till vissa företag, till vilka bidrag beviljats från allmänna avdiktningssanslaget å tilläggsstat för år 1918, anvisa ett förslagsanslag, högst 214,000 kronor.

Vid förevarande punkt hade reservation avgivits av, utom annan, herr *Lindblad*, greve *Wachtmeister*, *Axel*, och friherre *Silfverschiöld*, vilka yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Greve *Wachtmeister*, *Axel*: Herr greve och talman! Efter det beslut, kammaren nyss fattat, anser jag det vara en självfallen följd, att kammaren under denna punkt ej fattar annat beslut än bifall till Kungl. Maj:ts förslag och följaktligen avslår såväl motionen som utskottets hemställan, varom jag således ber att få framställa yrkande.

Herr *Hellström*: Herr talman! Jag ber få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt i fråga om vartdera momentet i nu föredragna punkt.

Beträffande mom. 1 hade annat yrkande ej förekommit än att utskottets hemställan skulle bifallas.

På gjord proposition bifölls detta yrkande.

Rörande mom. 2 anförde vidare herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock avslag å såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Vid sedermera enligt dessa yrkanden gjorda propositioner förklarades propositionen på avslag vara med övervägande ja besvarad.

Herr statsrådet *Thorsson* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 446, med förslag till förordning om ändring i 3 § av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften; och

nr 448, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3, 8, 11 och 16 §§ i förordningen den 30 juni 1916 om krigskonjunkturskatt.

Om stämpel-
beskattning av
utländska
aktiebreve m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med dels förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften och dels förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 6 november 1908 angående en

särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, ävensom en inom riksdagen väckt motion.

Om stämpelbeskattning av utländska aktiebrev m. m.
(Forts.)

Ifrågavarande kungl. proposition, nr 230, avsåg, bland annat, införande av stämpelbeskattning av utländska aktie- och lottbrev m. m. Mot vad i sådant avseende föreslagits hade utskottet i nu föredragna betänkande framställt åtskilliga erinringar; och hade utskottet med stöd härav och på i övrigt anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 230, i vad den avsåge aktier och andra andelsbevis i utländska företag, måtte i anledning av samma proposition antaga

a) det förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften, som funnes såsom bilaga 1 fogad vid betänkandet, samt

b) det förslag till förordning om ändring av 10 § i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, som funnes såsom bilaga 2 fogad vid betänkandet;

2) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta underkasta frågan om stämpelplikt för aktier och andra andelsbevis i utländska företag ytterligare utredning med beaktande av vad utskottet nu i detta ämne anført samt till riksdagen inkomma med det förslag, vartill en sådan utredning kunde för-
anleda; samt

3) att riksdagen måtte, i anledning av motionen II: 380 av herr Anderson i Knapsjö i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huru med avseende å sparbank, som begagnade sig av den i 54 § stämpelförordningen medgivna rätt att för bankens samtliga insättare på en gång för helt år och utan användning av stämpel fullgöra inbetalning av belöpande räntestämpelavgift, föreskriven kontroll å sådan inbetalning från statsverkets sida skulle kunna med minsta möjliga kostnad åvägbringas samt vidtaga de åtgärder, vartill en sådan utredning kunde för-
anleda.

I sista stycket av betänkandet hade utskottet yttrat följande: »Av skäl, som ovan angivits, har utskottet icke i detta sammanhang ingått på prövning av förevarande proposition i vad den avser ändring av 1 § i stämpelförordningen, utan kommer utskottet att framdeles avgiva betänkande i denna fråga, vilket utskottet härmed skolat för riksdagen anmäla.»

Punkterna 1—3.

Herr statsrådet **Thorsson**: Utskottet har i föreliggande ärende icke kunnat helt biträda den kungliga propositionen utan i särskild skrivelse anhållit om förnyad utredning om stämpelplikt för aktier och andra andelsbevis i utländska företag. Med anledning av detta utskottets skrivesförslag, anhåller jag, herr greve och talman, att få yttra ett par ord.

*Om stämpel-
beskattning av
utländska
aktiebrev m. m.*

(Forts.)

Utskottets främsta anmärkning torde avse, att i de föreslagna stadgandena icke inbegripits alla de slag av delaktighetsbevis, som borde drabbas av den nya stämpelavgiften. I sådant avseende åberopar utskottet såsom exempel vissa slags delaktighetsbevis i gruvor och andra anläggningar. I Tyskland och Österrike äga sådana papper stor betydelse.

Jag vill till en början meddela, att propositionen i denna del huvudsakligen stöder sig på ett av statskontoret över riksdagens ovannämnda skrivelse avgivet utlåtande. Vidare bör märkas, att 1908 års förordning om fondstämpel icke upptager flera grupper av utländska värdepapper än propositionen. Det synes mig också tveklaktigt, huruvida en utredning skulle kunna giva något annat resultat, såvida man ej företager en mera omfattande omarbetning av stämpelförordningen. Utskottet synes ej hava tillräckligt beaktat, att det av utrikespolitiska hänsyn knappast kan vara tillrådligt att beskatta utländska värdehandlingar, under det att motsvarande svenska äro fria från skatt. Vid propositionens uppsättning inom finansdepartementet gjordes en förfrågan i utrikesdepartementet, »huruvida gällande traktater med främmande makter eller andra utrikespolitiska hänsyn kunna anses lägga hinder i vägen för införandet av stämpelskatt å aktier och andra andelsbevis i utländska företag». På denna förfrågan erhöles det svar, »att så icke torde vara förhållandet, därest berörda skatt drabbar från alla länder inkomna värdehandlingar av ifrågavarande slag lika samt värdehandlingarna icke röna en ogynnsammare behandling än motsvarande svenska». Vid sådant förhållande har det ansetts tillräddigast att — på sätt jämväl statskontoret föreslagit — följa samma beteckningar, som återfinnas i stämpelförordningen rörande inhemska värdehandlingar.

Emellertid talar även ett annat skäl mot att frågan i sin helhet uppskjutes. Ifrågavarande utländska värdehandlingar äro nu fria från stämpel. Då den ifrågasatta stämpelavgiften närmast skulle motsvara en emissionsstämpel, synes det, på sätt i propositionen närmare utvecklats, icke böra ifrågakomma att avfordra stämpelavgift för de värdehandlingar, som inkommit hit till riket, innan en författning i ämnet trätt i kraft, detta lika litet som det kan ifrågakomma att vid en höjning av emissionsstämpeln å svenska aktier, avfordra någon avgift för de aktier, som redan utgivits. Vid sådant förhållande skulle ett uppskov med saken innebära en direkt förlust för staten. Det är svårt att nu beräkna storleken av denna förlust; emellertid torde det kunna antagas, att det är under den närmaste tiden, då man här i landet ännu har stora fordringar hos utlandet, som skatten skulle kunna lämna någon mera avsevärd inkomst.

Därest någon utvidgning av den i propositionen föreslagna skatten anses önskvärd, synes det därför bäst, att frågan ej i sin helhet uppskjutes, utan att det föreslagna stadgandet — därest ej andra hinder anses föreligga — nu antages, varefter ju kan utredas, i vad mån samma stadgande kan givas en större utsträckning, varvid givetvis även tvångstämpelförordningen borde utvidgas i motsvarande grad.

Härmed är jag emellertid inne på de övriga erinringar, som utskottet haft att framställa mot propositionen i förevarande avseende.

Enligt propositionen skulle stämpelbeläggning äga rum, innan de utländska värdehandlingarna härstädes belånades, försåldes eller på vad sätt det vara månde överlätas. Utskottet förmenar, att detta stadgande innebure en viss risk, enär det skulle kunna hända, att stämpelbeläggningsen onödigt länge uppsköttes. Om nämligen handlingarna genom arv eller testamente överginge till ny ägare aldrig så många gånger, komme det icke att falla under stämpelplikten.

Jag vill häremot erinra, att det genom propositionen föreslagna stadgandet är ordagrant lika med nu gällande bestämmelser rörande »obligation, som utgivits i utlandet». Riksdagen begärde genom 1917 års skrivelse vissa ändringar i stämpelförordningen. Det synes mig då vara riktigast, att man vid utarbetande av författningsförslag i ämnet följer de motsvarande stadganden i andra hänseenden, som av riksdagen en gång befunnits lämpliga. Det synes mig möta betänkligheter att, på sätt utskottet ifrågasätter, därvid underkasta dessa av riksdagen ej berörda stadganden någon extra granskning. Därmed fördröjes den av riksdagen begärda utredningen och man kommer lätt in på något helt annat än riksdagen avsett, nämligen en mer eller mindre omfattande revision av stämpelförordningen i dess helhet. I detta sammanhang må upplysas, att behövligheten av en dylik revision redan tidigare tagits under öfvervägande, ehuru ännu icke något definitivt beslut fattats i frågan.

Jämväl utskottets övriga anmärkningar avse — på ett undantag när — områden, där de föreslagna nya bestämmelserna överensstämme med av riksdagen antagna motsvarande stadganden beträffande utländska obligationer. En anmärkning avser en föreslagen ändring i 1908 års förordning angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper. I nämnda förordning stadgas, att stämpelplikt enligt densamma icke äger rum i fråga om obligation vid sådan överlåtelse, då enligt förordningen angående stämpelavgiften obligationen skall före utlämnandet eller före överlåtelsen förses med särskild stämpel. Då nu i 1914 års stämpelförordning föreslogos enahanda bestämmelser rörande stämpelbeläggning av utländska aktier och värdehandlingar, som förut gällde beträffande utländska obligationer, synes mig även konsekvensen fordra, att motsvarande lättnader vid stämpelbeläggning enligt 1908 års förordning bereddnes i båda fallen. På sätt redan i propositionen framhållits, är stämpelavgiften enligt 1914 års förordning å utländska värdehandlingar närmast att anse såsom ett slags emissionsstämpel. Med den ståndpunkt rörande tiden för stämpelpliktens fullgörande, som av riksdagen intagits, blir handlingens första överlåtelse att anse såsom ett slags utgivande av handlingen; det synes då billigt att därvid ej samtidigt med emissionsstämpeln utkräva en slags omsättningsstämpel.

Rörande sättet för stämpelbeläggningsen verkställande, så skall enligt nu gällande bestämmelser stämpelbeläggning av utländska

Om stämpel-
beskattning av
utländska
aktiebrev m. m.

(Forts.)

obligationer ske genom generalpoststyrelsens försorg. I propositionen föreslås detsamma beträffande utländska aktier. Utskottet påpekar, att dessa bestämmelser egentligen avse stämpelbeläggning av här emitterade värdehandlingar, samt föreslår, att stämpelbeläggningsen anförtros åt innehavarna. I anledning härav vill jag erinra, att de redan gällande bestämmelserna rörande stämpelbeläggning av utländska obligationer visserligen syntes mindre ändamålsenliga, men att vid propositionens utarbetande det icke ansetts nödigt att nu taga upp frågan om meddelande av andra bestämmelser, då detta skulle medföra mer eller mindre omfattande omarbetningar i övrigt.

Slutligen har utskottet framställt en erinran mot det sätt, varpå omräkning skulle ske från utländskt myntslag till svenskt. Enligt 16 § skall — då handling, lydande å utländskt myntslag, belägges med stämpel i förhållande till det i handlingen uttryckta värdet — det utländska myntslagets värde i svenskt mynt beräknas efter den vid tiden för stämpelbeläggningsen gällande växelkursen. Utskottet ifrågasätter, huruvida icke fasta omräkningskurser skulle vara att föredraga, samt erinrar, att samma slags värdehandlingar skulle komma att vid olika tider förses med emissionsstämpel till avsevärt växlande belopp. Såsom utskottet själv erinrar gälla emellertid samma bestämmelser redan för utländska obligationer. Härjämte bör framhållas, att de nuvarande bestämmelserna alltid torde böra bibehållas i fråga om växlar lydande å utländskt myntslag. Det synes då starkt kunna ifrågasättas, huruvida det är lämpligt att meddela olikartade bestämmelser rörande stämpelbeläggningsen av andra utländska värdehandlingar.

Herr talman, med anledning av vad jag sålunda anført, skulle jag gärna önska, att kammaren ville återremittera detta ärende till utskottet. Jag vill nämligen framhålla svårigheten att åstadkomma några avsevärdare förändringar i det förslag, som redan föreligger, såvida man icke företager en mycket omfattande förändring av stämpelförordningen; och om man skall hava någon verklig realbehållning av det förslag, som nu ifrågasättes, bör man passa på nu, då det finnes tillgång på dessa handlingar, som ju de flesta synas vara eniga om att de böra skatteläggas efter nu föreliggande grunder.

Herr H a m m a r s t r ö m: Det förhåller sig nog så att vår stämpelförordning är i formellt avseende behäftad med rätt stora brister, vilka göra en grundlig omarbetning av densamma mycket önskvärd. Det önskemålet har kanske sällan framträtt mera tydligt än just vid bevillningsutskottets behandling av denna kungl. proposition. Innan jag vidare berör detta ämne, vill jag emellertid i anslutning till herr statsrådets uttalande därom, att det skulle vara förenat med en viss statsfinansiell risk att uppskjuta frågan om stämpelbeläggning av utländska aktier, framhålla, att från skilda håll, vilka måste anses vara mycket kompetenta att bedöma frågan, den åsikten gjorts gällande, att denna risk i själva verket icke är så stor. Detta har även fått sitt uttryck i utskottets betänkande. däri utskottet med

tanke på att från statsfinansiell synpunkt skulle kunna göras erinran mot utskottets förslag om ytterligare utredning av frågan, betonar, att de utländska värdepapper, varom nu är fråga, alltså från utlandet inkommande aktier och övriga andelsbevis i bolag, icke äro så synnerligen många. Förhållandet lär nämligen vara det, att värdehandlingar av hithörande slag, vilka övergå till svenska händer, i allmänhet deponeras i utlandet, liksom svenska aktier, vilka förvärvas till utlandet, i regel lära bliva kvarliggande i svenska banker.

Om förhållandet så är — och jag tror att det knappast finnes anledning att betvivla detta, då bland andra verkställande direktören i svenska bankföreningen står för uppgiften — måste det väl anses, att risken icke är så stor, som herr statsrådet förmenade, att den var.

Jag återkommer nu till frågan om de formella bristerna i vår svenska stämpelförordning, i den mån detta äger sammanhang med föreliggande fråga.

Herr statsrådet framhöll att de bestämmelser i den kungliga propositionen, som utskottet funnit sig böra avstyrka, överensstämde med motsvarande stadganden angående stämpel å aktier i svenska bolag samt lottbrev i svenska enskilda banker ävensom att en viss överensstämmelse förefunnes mellan förslaget i denna del och vad som redan gäller beträffande utländska obligationer.

Ja, det är nog riktigt, men just dessa bestämmelser om utländska obligationer innehålla exempel på sådana brister, som jag nyss antydde. Utskottet har varit i tillfälle att på mer än en punkt vid denna frågas behandling finna, att de äro ganska otillfredsställande avfattade. Sedan man konstaterat detta, måste man väl fråga sig, om konsekvensen verkligen kräver, att, därför att riksdagen en gång icke sett upp, utan gått med på olämpliga bestämmelser, det skall vara nödvändigt att gå vidare på den vägen och införa olämpliga bestämmelser även angående utländska aktier. Den konsekvensen tror jag riksdagen icke vill erkänna.

Vad så vidare beträffar den anmärkta överensstämmelsen mellan de föreslagna bestämmelserna om utländska aktier och lottbrev samt de redan gällande bestämmelserna beträffande motsvarande svenska värdepapper, så är det ett genomgående drag i den kungliga propositionen, att de förra äro så att säga kalkerade på de senare; men ett sådant tillvägagångssätt i lagstiftningen kan endast i det fallet vara lämpligt, att de utländska förhållanden, det gäller att reglera, också helt överensstämma med motsvarande svenska, och det är detta, som utskottet redan vid första granskningen av den kungliga propositionen fann anledning draga i tvivelsmål. Vid förfrågningar, som utskottet låtit göra på kompetent håll har också bekräftats, att en sådan likställighet icke föreligger. Det fanns fog för utskottets betänksamhet, då utskottet exempelvis fann det litet underligt, att i förslaget gävos särskilda bestämmelser beträffande lotter i utländska solidariska banker. Man hade frågat sig: Finnes det över huvud taget några sådana banker i utlandet? Fackmän, som tillfrågats häröfver hava icke känt till nå-

Om stämpelbeskattning av utländska aktiebrev m. m.
(Forts.)

Om stämpel-
beskattning av
utländska
aktiebrev m. m.
(Forts.)

gra, om de än å andra sidan icke hållit för omöjligt att någon liknande banktyp kan existera någonstädes.

Redan den mindre tillfredsställande formella avfattning, som sålunda i propositionen givits åt de ifrågavarande nya stadgandena, har syntts utskottet innebära ett skäl till att frågan borde underkastas förnyad granskning med anlitande av verklig sakkunskap, ty med all den stora sakkunskap, varöver statskontoret eljest föfogar, så är det väl dock icke underligt, om ämbetsverket icke sitter inne med sakkunskap på det område, det här gäller, nämligen utländska bankförhållanden.

Utskottet har även fäst uppmärksamheten på åtskilliga detaljer, som i detta sammanhang kunde behöva att närmare undersökas.

Herr statsrådet berörde sålunda bl. a. det yttrandet av utskottet, att vid en förnyad utredning i frågan man också borde överväga, huruvida icke vid den första överlåtelsen av utländska aktier här i landet lämpligen borde erläggas även den särskilda fondstämpel, som enligt 1908 års förordning skall utgå vid omsättning av värdepapper. Herr statsrådet fann för sin del, så vitt jag fattade honom rätt, att det icke vore lämpligt. I det hänseendet måste jag konstatera, att utskottet haft motsatt uppfattning, och utskottet har, enligt mitt sätt att se, haft ganska goda skäl för denna uppfattning. Så vitt jag förstod, var herr statsrådets argument mot denna utskottets ståndpunkt egentligen endast det, att i fråga om de utländska obligationerna de för närvarande gällande bestämmelserna icke innehölle att så skall förfaras. Nej, det är sant, men just däri har utskottet sett en brist i gällande bestämmelser, såsom jag tror även framgår av utskottets uttalande. Den stämpel, som nu ifrågasättes för utländska aktier likasom den motsvarande, vilken redan gäller för utländska obligationer, är dock i själva verket icke annat än en emissionsstämpel, om den också icke kan uttagas förrän vid den första omsättningen av värdepapperen här i landet. Men skall man etablera likställighet mellan de svenska och de utländska värdepapperen, är det väl lämpligt och riktigt, att de i lika mån drabbas både av emissionsstämpel och av fondstämpel och att den omsättningsskatt, som fondstämpeln utgör, alltså uttages även vid den första omsättningen här i landet av de utländska värdepapperen, trots det att man icke kan påföra emissionsstämpel förr än i sammanhang därmed.

Då, på sätt jag nu i korthet antytt och utskottet vida utförligare utvecklade de stadganden i den kungl. propositionen, som utskottet icke kunnat tillstyrka, både i formellt och reellt hänseende torde vinna på att underkastas förnyad granskning, åtminstone försävt som vid en sådan granskning anlitas krafter fullt förtrogna med utländska bankförhållanden, och då någon statsfinansiell risk av ett uppskov med frågans lösning icke förefinnes, tillåter jag mig, herr greve och talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkter hemställt.

Utskottets i sista stycket av betänkandet gjorda anmälan.

Lades till handlingarna.

*Om stämpel-
beskattning av
utländska
aktiebrev m. m
(Forts.)*

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av de till förordningen den 19 november 1914 om arvsskatt och skatt för gåva hörande tabellerna III och IV, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets memorial nr 61, angående användande av riksbankens vinst för år 1917, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 95, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående grunderna för tilldelning av fodersäd enligt ransoneringsplanen för nästkommande år;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjt utflyttningsunderstöd inom de ovan odlingsgränsen belägna delarna av Västerbottens län;

nr 100, i anledning av väckt motion om anslag till understöd för uppförande av byggnader å egnahemslägenheter;

nr 101, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förbättring av transportmöjligheterna beträffande torvströ, naturlig gödsel och artificiella gödningsämnen för jordbrukets behov;

nr 102, i anledning av väckt motion om anslag till lindring av fraktkostnaderna å järnväg för mejeriprodukter;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 98 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställning om anslag för diverse behov vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt m. m.;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utläggande av statsgruvefält vid Liikavaara i Norrbottens län;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till aktiebolaget Difosfat av visst område av kronoparken nr 5 i Gällivare socken av Norrbottens län; samt

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat för år 1918 till ytterligare expens- och underhållsmedel vid statens skogsskolor m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Herr talmannen hemställde, att då tiden nu var tämligen långt framskriden och endast få ärenden komme att föreligga till behandling vid kammarens sammanträde nästa lördag, kammaren

mätte besluta att uppskjuta handläggningen av återstående ärenden på dagens föredragningslista ävensom medgiva, att de anslag, som utfärdats till det pågående sammanträdet fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Vad herr talmannen sålunda hemställt bifölls.

Herr talmannen hemställde, att kammaren jämlikt § 28 mom. 1 riksdagsordningen mätte i underdånig skrivelse till Konungen anmäla, att innan nästa lagtima riksdag ledigheter inom kammaren komme att uppstå efter samtliga riksdagsmän för Södermanlands län, Kalmar norra landstingsområde, Hallands län, Örebro län och Västernorrlands län.

Denna hemställan bifölls, varefter ett i berörda avseende uppsatt förslag till skrivelse upplästes och godkändes.

Herr *Neiglick* väckte följande motioner:

nr 212, angående löneförmåner för överläkaren vid Stockholms hospital och professorn i psykiatri vid karolinska institutet; samt nr 213, angående avlöningsförmåner för förste vaktmästaren vid tekniska högskolan.

Dessa motioner hänvisades till första särskilda utskottet.

Herr *Boman* avgav en motion, nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse.

Denna motion hänvisades till bankoutskottet.

Herr *Ingeström* väckte en motion, nr 215, med förslag till lag om inskränkning för viss tid i rätten att erhålla ägostyckning och verkställa jordavsöndring i södra och mellersta Sverige.

Denna motion blev på begäran bordlagd.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 446, med förslag till förordning om ändring i 3 § av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften; och nr 448, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3, 8, 11 och 16 §§ i förordningen den 30 juni 1916 om krigskonjunkturskatt.

Anmälde och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse nr 230, till Konungen angående utarbetande av

förslag till anordnande av särskild obligatorisk undervisning för sinnesslöa barn.

Anmälades och bordlades bevillningsutskottets betänkanden:

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa ändringar i förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering med mera; samt

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning.

Justerades elva protokollsutdrag för denna dag, varefter kammararens sammanträde avslutades kl. 5,16 e. m.

In fidem:

A. v. *Krusenstjerna*.

Fredagen den 24 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet *Undén* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 450, med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall medgiva riksbanken viss ökad sedelutgivningsrätt m. m.; och

nr 451, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 4, 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

Justerades protokollet för den 17 innevarande månad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående engångskostnader för försvaret;

nr 154, i anledning av väckt motion om anslag till stärkande av Göteborgs försvar mot sjösidan;

Första kammarens protokoll 1918. Nr 37.

nr 155, i anledning av väckta motioner om ersättning åt ingenjören G. Ericsson för liden förlust vid uppförande av kasernetablissementang för Västgöta regemente;

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1918 för vissa ändamål under åttonde huvudtiteln;

nr 157, i anledning av vissa i statsverkspropositionens åttonde huvudtitel under punkterna 156—159 gjorda framställningar angående anslag till folkskolöverstyrelsen;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för förste kanslisekreteraren i finansdepartementet Folke Stuart Linroth att för rätt att åtnjuta ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att under viss förutsättning för kronans räkning inköpa fastigheten nr 2 i kvarteret Neptunus mindre i Stockholm;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen och i propositionen med förslag till tilläggsstat för år 1918 under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde och åttonde huvudtitlarna gjorda framställningar angående löneförbättring åt vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare;

nr 161, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbetslöshetens bekämpande ävensom två i ämnet väckta motioner; samt

nr 162, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av väckt motion om anslag till uppförande av bostäder för personal vid statens vattenfallsverk;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 17 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1918 tionde huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 62, angående vissa framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 63, i anledning av väckta motioner om vissa tilläggspensioner, avsedda att utgå av trafikmedel;

nr 64, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande pension och understöd m. m. å allmänna indragningsstaten; och

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i avlösningsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar m. m.;

jordbruksutskottets utlåtande nr 107, i anledning av återremiss från kamrarna i fråga om Kungl. Maj:ts dels under punkten 34 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställning rörande anslag till kemisk-växtbiologisk anstalt i Norrbottens län för år 1919, dels under punkten 35 i samma huvudtitel gjorda

framställning om anslag till svenska mosskulturföreningen för samma år; ävensom

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 21, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avskaffande av biskops och konsistoriums överinseende över de allmänna läroverken och statens folkskoleseminarier;

nr 22, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående omläggning av studentexamen i viss riktning; och

nr 23, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utvidgande av statens undervisningsverksamhet till att omfatta jämväl den kvinnliga ungdomen.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 215, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i avlöningsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

nr 216, i anledning av väckt motion om höjning av rederilånefonden; samt

nr 248, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppriktande av praktiska ungdomsskolor jämte i ärendet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 235, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statsdepartementen, dels ock i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 250, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till aktiebolaget svenska linberedningssällskapet; samt

nr 251, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett område av Östkind's häradsallmanning Kolmården nr 1.

Vid föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 681, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 12, i anledning av herrarnas Sternes och Waldéns motion nr 170, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande av statsmonopol å tillverkning och import av socker, besöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

Vid föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 685, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 14, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upplösning av sambandet mellan kyrkan och staten, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet följande motioner:

nr 211, av herr *Rosén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående driftkostnader under år 1919 för statens domäner; och

nr 215, av herr *Ingeström*, med förslag till lag om inskränkning för viss tid i rätten att erhålla ägostyckning och verkställa jordavsondring i södra och mellersta Sverige.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 45 och 46 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 20.

Herr *Nilson, Karl August*, väckte en motion, nr 216, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 409, angående reglering av avlöningsförhållanden m. m. vid statens hospital och asyler.

Denna motion hänvisades till första särskilda utskottet.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 450, med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall medgiva riksbanken viss ökad sedelutgivningsrätt m. m.; samt

nr 451, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 4, 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstnehavares rätt till pension.

Anmäldes och bordlades konstitutionsutskottets memorial nr 15, angående fullbordad granskning av de i statsrådet förda protokoll.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag.

Herr vice talman n e n erhö ll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden andra särskilda utskottets memorial nr 6, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga

beslut beträffande andra särskilda utskottets utlåtande nr 1, måtte uppföras näst före konstitutionsutskottets memorial nr 1, vilket senare memorial enligt förut fattat beslut skall uppföras sist å föredragningslistan.

Denna hemställan bifölls.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 3.13 e. m.

In fidei
A. v. Krusenstjerna.
